
Informatie bulletin

Gebruik van natuurlijke middelen in de veehouderij

Maria Groot

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Informatie bulletin

Gebruik van natuurlijke middelen in de veehouderij

Maria Groot

Wageningen Food Safety Research

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Food Safety Research, instituut binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research en gesubsidieerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, in opdracht van BIONEXT

Wageningen, september 2021

WFSR-uitgave 2021.701

Maria Groot, 2021. *Informatie bulletin, gebruik van natuurlijke middelen in de veehouderij*. Wageningen, Wageningen Food Safety Research, WFSR-uitgave 2021.701. 24 blz.; 0 fig.; 0 tab.; 8 ref.

Projectnummer: 1207392901

Projecttitel: Stimuleren inzet natuurlijke middelen in de biologische veehouderij

Projectleider: Maria Groot

Deze uitgave is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/551387> of op <http://www.wur.nl/food-safety-research> (onder WFSR publicaties).

© 2021 Wageningen Food Safety Research, instituut binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research. Hierna te noemen WFSR.

Het is de opdrachtgever toegestaan deze uitgave integraal openbaar te maken en ter inzage te geven aan derden. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WFSR is het niet toegestaan:

- a. *deze door WFSR uitgebrachte uitgave gedeeltelijk te publiceren of op andere wijze gedeeltelijk openbaar te maken;*
- b. *deze door WFSR uitgebrachte uitgave, c.q. de naam van de uitgave of WFSR, geheel of gedeeltelijk te doen gebruiken ten behoeve van het instellen van claims, voor het voeren van gerechtelijke procedures, voor reclame of antireclame en ten behoeve van werving in meer algemene zin;*
- c. *de naam van WFSR te gebruiken in andere zin dan als auteur van deze uitgave.*

Postbus 230, 6700 AE Wageningen, T 0317 48 02 56, E info.wfsr@wur.nl, www.wur.nl/food-safety-research. WFSR is onderdeel van Wageningen University & Research.

WFSR aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

WFSR-uitgave 2021.701

Verzendlijst:

- Bionext

Inhoud

1	Introductie	5
2	Europese en Nederlandse wetgeving	5
3	De Biologische gedachte	6
4	Diervoeders	6
	4.1 Aanvullende diervoeders	6
	4.2 Diervoederadditieven	7
	4.3 Biologische eisen	7
5	Diergeneesmiddelen	8
	5.1 Geregistreerde diergeneesmiddelen	8
	5.2 Homeopathische diergeneesmiddelen	8
	5.3 Biologische eisen	8
6	Biociden	9
7	Reinigingsmiddelen	9
8	Mineralen	10
9	Wat mag wel en wat mag niet	10
	9.1 Algemene leidraad, claims	10
10	Voorbeelden	10
11	Discussie	10
	Referenties	12
Annex 1	Lijst met definities	13
Annex 2	Diergeneesmiddelen op basis van natuurlijke middelen	16
Annex 3	Biologisch toegestane bestrijdingsmiddelen	19
Annex 4	Biologisch toegestane reinigings- en ontsmettingsmiddelen	22
Annex 5	Biologische toegestane mineralen	23

---

1 Introductie

In de veehouderij worden steeds meer 'natuurlijke middelen' gebruikt. Door biologische boeren, omdat dit past in de biologische gedachte, maar ook in de gangbare veehouderij is steeds meer druk om gebruik van diergeneesmiddelen te verminderen. Dit heeft gezorgd voor een groot en groeiend aanbod van deze middelen. Voor de veehouder is het van belang te weten wat wel en wat niet gebruikt mag worden.

Het huidige LNV beleid vraagt om circulaire landbouw waarbij voedsel wordt geproduceerd met zo min mogelijk effecten op natuur, milieu en klimaat. Er wordt uitgegaan van een gezonde bodem als basis. Doel is minder schadelijke emissies naar bodem, lucht en water en vergroting van de biodiversiteit. (Realisatieplan Visie LNV: Op weg met nieuw perspectief, 17 juni 2019). Hierin past het terugdringen van gebruik van synthetische middelen en het gebruik van natuurlijke middelen.

In dit rapport worden natuurlijke middelen gedefinieerd als kruiden(extracten/preparaten), organische zuren, honing, prebiotica, probiotica (gisten/bacterieculturen) en kleipreparaten.

Disclaimers:

1. Natuurlijk wil niet zeggen onschuldig of ongevaarlijk. Denk aan vingerhoedskruid wat hartproblemen kan veroorzaken. Voor alle middelen geldt dat ze op een rationele manier moeten worden ingezet en meer is niet altijd beter. Bij teveel, al zijn dat mineralen, vitamines of kruiden, is er altijd een risico op bijwerkingen of toxiciteit. Ook kan teveel mogelijk leiden tot smaakafwijkingen in de melk, eieren of vlees.
2. Gebruik van natuurlijke middelen vervangt nooit goed management, goede voeding, hygiëne en goede klimaatbeheersing, het moet gezien worden als een aanvulling hierop.
3. Gebaseerd op geldende regelgeving d.d. juli 2021

2 Europese en Nederlandse wetgeving

Natuurlijke middelen kunnen worden ingezet als (aanvullend) diervoeder, diervoederadditief, als biocide, als reinigingsmiddel, als mineralen product en als (homeopathisch)diergeneesmiddel. Afhankelijk van de toepassing vallen ze onder verschillende wetgeving. In principe is de Nederlandse wetgeving gebaseerd op de Europese regelgeving, deze is te vinden op EUR-Lex <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=nl>

Nederlandse uitvoering

Uitgebreide informatie over wetgeving over kruiden staat in het **Informatie bulletin kruiden 2019** van het CBG. Zie ook definities in Annex 1.

Gebruik van natuurlijke middelen kan vallen onder:

- Diervoederwetgeving;
- Diervoederadditieven wetgeving
- Diergeneesmiddelenwetgeving;
- Homeopathische diergeneesmiddelenwetgeving;
- Biocidewetgeving;
- Warenwetgeving.
- De biologische wetgeving

Definities en links naar wetgeving in Annex 1: definities

---

3 De Biologische gedachte

Volgens Verordening (EG) Nr. 834/2007 is biologische productie een alomvattend systeem van landbouwbeheer en levensmiddelenproductie waarbij de beste praktijken op milieugebied worden gecombineerd met een hoog niveau van biodiversiteit, de instandhouding van natuurlijke hulpbronnen, de toepassing van strenge normen op het gebied van dierenwelzijn en een productie die is afgestemd op de voorkeur van bepaalde consumenten voor producten die worden vervaardigd met natuurlijke stoffen en procedés. Landbouw in harmonie met de natuur en dierhouderij met respect voor de intrinsieke waarde van het dier.

Biologisch dynamische veehouderij

Bd-veehouders moeten aan de biologische eisen voldoen en daarbovenop aan specifieke bd-eisen. Wanneer een boer voldoet aan alle eisen krijgt deze boerderij een Demeter-certificaat van Stichting Demeter. Biodynamische landbouw is gebaseerd op de antroposofie. Antroposofie is door Rudolf Steiner aan het begin van de 20e eeuw ontwikkeld. Het basisprincipe van de antroposofie gaat er vanuit dat er een relatie bestaat tussen mens, plant, dier, bodem en het heelal. Al deze elementen beïnvloeden elkaar. Daarom zijn biodynamische bedrijven meestal gemengde bedrijven waar boeren zowel groente en/of fruit telen als dieren houden. Dieren op een bd-bedrijf kunnen eten en bewegen zoals ze vanuit de natuur gewend zijn. En hun mest wordt op eigen land voor de planten gebruikt (<https://www.odin.nl/nieuws/-9625-wat-is-biodynamisch-vlees-/>).

Gangbare veehouderij

Bovengenoemde uitgangspunten horen bij de biologische gedachte, maar er zijn ook gangbare veehouders die op deze manier boeren. Gebruik van kruidenrijke weides, natuur-inclusieve landbouw, agrarisch natuurbeheer, kringlooplandbouw wordt ook door gangbare veehouders steeds meer toegepast. Gebruik van natuurlijke middelen past bij zowel biologische als gangbare veehouderij.

4 Diervoeders

Diervoeders kunnen worden onderscheiden in verschillende productcategorieën. Zie Annex 1 voor definities. Natuurlijke middelen kunnen vallen onder diervoederingsrediënten, dieetvoeders, aanvullende diervoeders of diervoederadditieven. Voor achtergrond over gebruik kruiden in diervoeder het rapport *Kruiden in de veehouderij* (Groot, 2020).

4.1 Aanvullende diervoeders

Veel natuurlijke middelen worden aangeboden als aanvullende diervoeders, dat zijn mengvoeders die een hoog gehalte van bepaalde stoffen (bv kruiden) bevatten. Dit kunnen ook bolussen, elixers of drinkwater toepassingen zijn. Gedroogde kruiden worden gezien als voedermiddelen en kunnen mits veilig, aan dieren worden gevoerd. Extracten van kruiden kunnen toevoegingsmiddelen zijn, maar ook onderdeel zijn van aanvullende diervoeders, bolussen en drinkwater toepassingen.

4.2 Diervoederadditieven

Kruidenpreparaten vallen vaak onder de sensorische additieven, aromatische stoffen die de geur en smaak van het voer verbeteren. In het diervoederadditieven register staan ze als Natural products – botanically defined.

4.3 Biologische eisen

Per 2021 is er nieuwe regelgeving actief voor de biologische sector. UITVOERINGSVERORDENING (EU) 2021/1165 VAN DE COMMISSIE van 15 juli 2021 betreffende de toelating van bepaalde producten en stoffen voor gebruik in de biologische productie en de opstelling van de lijsten van die producten en stoffen: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1165&from=EN>

Deze vervangt VERORDENING (EG) Nr. 834/2007.

In deze wet staat in Bijlage III: bij de toegelaten voedermiddelen

Kruiden:

- Indien niet beschikbaar in biologische vorm
- Zonder chemische oplosmiddelen geproduceerd of bereid
- Maximaal 1 % van het voederrantsoen

De in deze bijlage opgenomen toevoegingsmiddelen voor diervoeders mogen slechts worden gebruikt indien daarvoor een vergunning is verleend op grond van Verordening (EG) nr. 1831/2003 van het Europees Parlement en de Raad (1).

Deel B, 2: SENSORIËLE TOEVOEGINGSMIDDELEN

ex2b Aromatische stoffen Alleen extracten van landbouwproducten, met inbegrip van extract van tamme kastanje (*Castanea sativa* Mill)

Deze staan vermeld in het European Union Register of Feed Additives register, Het diervoederadditieven register. Onder categorie 2, functionele groep B Natural products – botanically defined. Dit zijn voornamelijk kruidenextracten.

Deel B, 4: ZOÛTECHNISCHE TOEVOEGINGSMIDDELEN

Enzymen en micro-organismen.

Skal ontwikkelt in samenwerking met FiBL een inputlijst voor diervoederadditieven. Deze is naar verwachting in 2021 beschikbaar.

Op 1 januari 2022 treedt de nieuwe EU bio-verordening Nr. 2018/848 in werking. Deze verordening vervangt verordening Nr. 834/2007 en Nr. 889/2008.

---

5 Diergeneesmiddelen

5.1 Geregistreerde diergeneesmiddelen

Er zijn een aantal geregistreerde diergeneesmiddelen op basis van kruiden. Deze staan in Annex 2 van deze brochure.

5.2 Homeopathische diergeneesmiddelen

Homeopathische diergeneesmiddelen gaan sinds april 2021 via de dierenarts. De toegestane middelen staan in Annex 2A. Ze dienen een REG NL H nummer te bezitten.

5.3 Biologische eisen

Deze zijn geregeld in VERORDENING (EU) 2018/848 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 30 mei 2018 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten. Op 1 januari 2022 treedt de nieuwe EU bio-verordening Nr. 2018/848 in werking. Deze verordening vervangt verordening Nr. 834/2007 en Nr. 889/2008.

Ziektepreventie

Volgens VERORDENING (EU) 2018/848

- 1.5.1.3 Het preventieve gebruik van chemisch gesynthetiseerde, allopathische geneesmiddelen, met inbegrip van antibiotica, mag in de biologische productie niet worden toegestaan.
- 1.5.2.2 Ziekten worden onmiddellijk behandeld om het dier lijden te besparen. Zo nodig mogen, onder strikte voorwaarden en onder verantwoordelijkheid van een dierenarts, chemisch gesynthetiseerde, allopathische diergeneesmiddelen, waaronder antibiotica, worden gebruikt als fytotherapeutische, homeopathische en andere middelen niet geschikt zijn. In het bijzonder moeten beperkingen met betrekking tot behandelingskuren en wachttijden worden vastgesteld.
- 1.5.2.3 Voedermiddelen van minerale oorsprong en diervoederadditieven die krachtens artikel 24 voor gebruik in de biologische productie zijn toegelaten, alsmede fytotherapeutische en homeopathische producten, moeten worden verkozen boven chemisch gesynthetiseerde, allopathische diergeneesmiddelen, waaronder antibiotica, mits hun therapeutisch effect doeltreffend is voor de betreffende diersoort en de aandoening waarop de behandeling is gericht.
- 1.5.2.4 Behalve in het geval van inenting, behandelingen tegen parasieten en verplichte uitroeiingsregelingen is het verboden om individuele dieren of groepen dieren die binnen twaalf maanden meer dan drie behandelingskuren met chemisch gesynthetiseerde, allopathische diergeneesmiddelen, waaronder antibiotica, ondergaan of die meer dan één behandelingskuur ondergaan indien de productieve levenscyclus minder dan een jaar bedraagt, alsmede de van die individuele dieren of groepen dieren afkomstige producten, te verkopen als biologische producten, en moeten de in de punt 1.2 bedoelde omschakelingsperioden op de dieren worden toegepast.

Met Skal is afgesproken dat kruidenpreparaten kunnen worden gezien als fytotherapeutica. Mail Akke Menno Horsman, 11 september 2017: kruidenmiddelen kunnen worden gezien als fytotherapeutica en mogen bij bewezen effectiviteit worden ingezet.

---

6 Biociden

VERORDENING (EU) Nr. 528/2012 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden.

In Nederland dienen biociden geregistreerd te zijn bij het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (Ctgb). Deze organisatie beoordeelt volgens internationale afspraken en in de wetgeving verankerde criteria of gewasbeschermingsmiddelen en biociden – bij juist gebruik – veilig zijn voor mens, dier en milieu én of ze werkzaam zijn. Op grond van deze beoordeling besluit het college of het middel in Nederland verkocht en gebruikt mag worden. Daarbij stelt het ook duidelijke voorschriften verplicht, die minimaal op het etiket moeten staan.

Het Ctgb is onafhankelijk, maar opereert wel binnen Europese en nationale wetgeving en beleidsregels. De beoordelingen van door het Ctgb toegelaten middelen zijn voor een groot deel openbaar. Zo kan iedereen achterhalen op basis van welke onderzoeken het Ctgb een middel toelaat en welke overwegingen daarbij een rol hebben gespeeld. Voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van het gebruik van biociden, zie het rapport over de aanpak van vogelmijt (Mul et al., 2020).

Biologische landbouw

Pesticiden worden besproken in VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 VAN DE COMMISSIE van 5 september 2008.

BIJLAGE II: Pesticiden — Producten als bedoeld in artikel 5, lid 1., zie Annex 3

De in de bijlage genoemde middelen mogen alleen gebruikt worden als ze een toelating van het CTBG hebben. De biologische eisen komen dus bovenop de CTGB registratie.

De Skal inputlijst is een publieke lijst van commerciële middelen die gebruikt mogen worden in de biologische landbouw. De lijst beperkt zich tot meststoffen, bodemverbeteraars, gewasbeschermingsmiddelen en gerelateerde producten, kortweg 'inputs'. Het gebruik van inputs is toegestaan wanneer andere teeltmaatregelen onvoldoende blijken.

Voor meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen die wel mogen is i.s.m. FIBL, een inputlijst gemaakt. Wordt bijgehouden en is actueel. Voor gebruik van de middelen op de Skal inputlijst gelden de in Nederland van toepassing zijnde gebruiksvoorschriften Biologische Inputlijst (skal.nl).

7 Reinigingsmiddelen

Voor de biologische sector geldt het volgende:

VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 VAN DE COMMISSIE van 5 september 2008 BIJLAGE VII, zie Annex 4

---

8 Mineralen

Voor de biologische sector geldt VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 VAN DE COMMISSIE van 5 september 2008 BIJLAGE V, zie Annex 5.

9 Wat mag wel en wat mag niet

9.1 Algemene leidraad, claims

Voedermiddelen dienen GMP plus gecertificeerd te zijn, diergeneesmiddelen dienen een REG NL nummer te hebben en homeopathische diergeneesmiddelen een REG H nummer. Biociden dienen een CTGB nummer te hebben en diervoederadditieven dienen opgenomen te zijn in het diervoederadditieven register.

Gebruik dus alleen voedermiddelen die GMP plus zijn, en waarvan de samenstelling bekend is. Het gebruik van een diergeneeskundige claim is verboden. Middelen die werken tegen infecties, diarree en andere ziektes dienen als diergeneesmiddel te zijn geregistreerd. KAG claims, de zogenaamde drogisterij claims mogen wel. De indicatieve lijst van toegestane en verboden claims staan hier: <https://www.keuringsraad.nl/gezondheidsproducten/claimsdatabase>. Voor kruiden zijn er nog geen goedgekeurde claims voor mensen maar er is wel een indicatieve lijst. [https://www.keuringsraad.nl/gezondheidsproducten/gedragscode-\(3\)](https://www.keuringsraad.nl/gezondheidsproducten/gedragscode-(3))

10 Voorbeelden

Recent zijn een aantal natuurlijke middelen voor pluimvee, melkvee en melkgeiten door Bionext in samenwerking met WFSR en het Platform Natuurlijke Veehouderij beoordeeld op toepassing voor de biologische houderij. Deze Groene lijsten vindt u hier: <https://bionext.nl/themas/dierenwelzijn/middelengebruik/>

11 Discussie

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de wetgeving voor gebruik van natuurlijke middelen verre van eenvoudig is. Het gaat daarbij niet zozeer om het middel, dan wel om de claim die bepaalt onder welke wetgeving een product valt. Daarbij dienen middelen voor de biologische veehouderij op de lijsten van VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 te staan. Complicerende factor is dat per 1 januari 2022 de nieuwe EU bio-verordening Nr. 2018/848 in werking treedt. Deze verordening vervangt verordening Nr. 834/2007 en Nr. 889/2008.

Daarbovenop komt de eis tot registratie als bv biocide, diervoederadditief, etc. Het is van belang goed na te denken voor je een middel aan een dier geeft, voedermiddelen dienen GMP plus gecertificeerd te zijn. Voor de biologische veehouderij zijn de groene lijsten een leidraad.

Aanbevelingen

- Jaarlijks overzicht van welke middelen die nieuw op de markt zijn en onder welke regeling ze vallen
- Groene lijsten voor andere diersoorten zoals varkens
- Inputlijsten voor natuurlijke middelen op de Skal site

Referenties

Diervoederadditievenregister: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/animal-feed-eu-reg-comm_register_feed_additives_1831-03.pdf

Groene lijsten: <https://bionext.nl/thema-s/dierenwelzijn/middelengebruik/>

Groot, M.J. 2020. Kruiden in de veehouderij; toepassing als voedermiddel en additief. WFSR rapport 2020.005 <https://edepot.wur.nl/513087>

Informatie bulletin gebruik van kruiden bij dieren, CBG. <https://www.cbg-meb.nl/onderwerpen/bd-kruidengebruik-bij-dieren/documenten>

Mul, M.F., F. Neijenhuis, T.G.C.M. van Niekerk, 2020. Aanpak van vogelmijt bij pluimvee. Wageningen Livestock Research, Rapport 1226.

Realisatieplan Visie LNV: Op weg met nieuw perspectief, 17 juni 2019. Realisatieplan Visie LNV: Op weg met nieuw perspectief | Publicatie | Rijksoverheid.nl

Skal-Reglement certificatie en toezicht 2021. <https://www.skal.nl/assets/wetgeving-nl/Skal-R11-Reglement-Certificatie-en-Toezicht.pdf>

Stalboekjes, zie onderaan de pagina voor directe links <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/food-safety-research/Kruiden-en-diergezondheid.htm>

Annex 1   Lijst met definities

Aanvullend diervoeder*: mengvoeders met een hoog gehalte aan bepaalde stoffen, die echter, wegens hun samenstelling, slechts toereikend zijn als dagrantsoen indien zij samen met andere diervoeders worden gebruikt

Bijzonder voedingsdoel*: het doel te voldoen aan de specifieke voedingsbehoeften van bepaalde categorieën dieren waarvan het spijsverterings- of het absorptiemechanisme, dan wel het metabolisme, tijdelijk of onherstelbaar verstoord is of tijdelijk of onherstelbaar verstoord kan zijn, en die daarom baat kunnen hebben bij de inname van een aan hun toestand aangepast diervoeder

Catalogus Voedermiddelen: VERORDENING (EU) Nr. 68/2013 VAN DE COMMISSIE van 16 januari 2013 betreffende de catalogus van voedermiddelen bevat lijsten met bewerkingsprocedures en categorieën voedermiddelen met hun handelsbenaming welke gebruikt mogen worden als diervoeder: Het gebruik van deze catalogus door de exploitanten van diervoederbedrijven is facultatief. Een benaming van een in deel C voorkomend voedermiddel mag echter uitsluitend worden gebruikt voor een voedermiddel dat aan de eisen van de desbetreffende vermelding voldoet

Dagrantsoen*: de totale hoeveelheid diervoeders, omgerekend op een vochtgehalte van 12 %, welke een dier van een bepaalde soort, leeftijdsklasse en prestatievermogen gemiddeld dagelijks nodig heeft om in zijn algehele behoefte te voorzien

Dieetvoeder*: diervoeders met bijzonder voedingsdoel: diervoeders die aan een bijzonder voedingsdoel kunnen voldoen op grond van hun bijzondere samenstelling of het bijzondere, bij hun vervaardiging toegepaste procedé, en die zich hierdoor duidelijk onderscheiden van gewone diervoeders. Tot de diervoeders met een bijzonder voedingsdoel behoren niet de diervoeders met een medicinale werking in de zin van Richtlijn 90/167/EEG

Diergeneesmiddel: elke enkelvoudige of samengestelde substantie, aangediend als hebbende therapeutische of profylactische eigenschappen met betrekking tot ziekten bij dieren. Elke enkelvoudige of samengestelde substantie, die aan dieren toegediend kan worden teneinde een medische diagnose te stellen of om fysiologische functies bij dieren te herstellen, te verbeteren of te wijzigen, wordt eveneens als geneesmiddel voor diergeneeskundig gebruik beschouwd (RICHTLIJN 2001/82/EG)

Diervoederadditieven** of toevoegingsmiddelen (VERORDENING (EG) Nr. 1831/2003): stoffen, micro-organismen of preparaten die geen voedermiddelen noch voormengsels zijn en die opzettelijk aan diervoeder of water worden toegevoegd met name met het oog op een of meer van de in artikel 5, lid 3, vermelde functies Het toevoegingsmiddel moet:

- a. de eigenschappen van diervoeder gunstig beïnvloeden; b) de eigenschappen van dierlijke producten gunstig beïnvloeden; c) de kleuren van siervissen en -vogels gunstig beïnvloeden; d) voldoen aan de voedingsbehoeften van dieren; e) het milieueffect van de dierlijke productie gunstig beïnvloeden; f) de dierlijke productie, prestaties of welzijn gunstig beïnvloeden, met name door in te werken op de maag- en darmflora of op de verteerbaarheid van de diervoeders, of g) een cocciostatistische of histomonostatistische werking teweeg te brengen

Dragers of draagstof*: stof die gebruikt wordt om een toevoegingsmiddel op te lossen, te verdunnen, te dispergeren of op een andere wijze fysisch te wijzigen om de verwerking, de toepassing of het gebruik van het toevoegingsmiddel te vergemakkelijken, zonder de technologische functie ervan te veranderen en zonder zelf enig technologisch effect uit te oefenen.

EMA; European Medicines Agency. Dit agentschap bewaakt de kwaliteit van geneesmiddelen voor mens en dier binnen de EU. Het coördineert de beoordeling en bewaking van geneesmiddelen in de EU,

EMA monografiën: Monografiën van kruiden die door de EMA zijn beoordeeld. Het Comité voor kruidengeneesmiddelen (Comittee on Herbal Medicinal Products (HMPC)), verzamelt en beoordeelt wetenschappelijke data over kruidensubstanties, kruidenpreparaten en combinaties met focus op veiligheid en werkzaamheid. Hieruit wordt een monografie opgesteld. Er wordt onderscheid gemaakt tussen langdurig gebruik en ervaring (well established use) en traditioneel gebruik. Langdurig gebruik geeft een marktvergunning op basis van voldoende onderbouwde data wat betreft veiligheid en werkzaamheid. Traditioneel gebruik is gebaseerd op basis van voldoende data en een plausibele werkzaamheid (eenvoudiger registratie)

Gezondheidsbevorderende middelen**: Categorie zoötechnische diervoederadditieven: stabilisatoren van de fysiologische toestand: stoffen of eventueel micro-organismen die bij toediening aan dieren in goede gezondheid een gunstig effect hebben op hun fysiologische toestand, met inbegrip van hun weerbaarheid tegen stressfactoren

Handelsbenamingen: benamingen zoals genoemd in de Catalogus Voedermiddelen

Homeopathisch diergeneesmiddel: elk geneesmiddel voor diergeneeskundig gebruik dat volgens een in de Europese Farmacopee of, bij ontstentenis daarvan, in de thans in de lidstaten officieel gebruikte farmacopees beschreven homeopathisch fabricageprocédé verkregen wordt uit producten, substanties of mengsels die homeopathische grondstoffen worden genoemd. Een homeopathisch geneesmiddel voor diergeneeskundig gebruik kan ook verscheidene werkzame bestanddelen bevatten (RICHTLIJN 2001/82/EG)

Kruiden*** (substantie): verse of gedroogde, hele, gesneden of gebroken planten, delen van planten, algen, fungi en korstmossen, die zijn gedefinieerd door het gebruikte plantendeel en de botanische naam volgens het binominale systeem.

Kruidengeneesmiddel: ook wel fytotherapeutica genoemd, zijn geneesmiddelen die als actieve bestanddelen uitsluitend planten, delen van planten of plantenmaterialen of combinaties daarvan bevatten, in ruwe of bewerkte staat. Kruidengeneesmiddelen zijn evenals alle andere geneesmiddelen registratieplichtig. Dat wil zeggen dat ze alleen verhandeld mogen worden na registratie door het CBG.

Kruidenpreparaat***: een preparaat dat wordt verkregen door kruidensubstanties te onderwerpen aan extractie, destillatie, uitpersen, fractionering, zuivering, concentratie of fermentatie

Mengvoeder*: mengsels van ten minste twee voedermiddelen, met of zonder additieven, bestemd voor orale vervoeding in de vorm van volledige diervoeders of aanvullende diervoeders

Register diervoederadditieven: Online register met geregistreerde diervoederadditieven per categorie, https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/animal-feed-eu-reg-comm_register_feed_additives_1831-03.pdf

Register Voedermiddelen: Regulation (EC) No 767/2009 stelt dat nieuwe producten bedoeld als diervoeder die niet in de Catalogus Voedermiddelen staan moeten worden aangemeld op het register voedermiddelen

Toevoegingsmiddelen, zie bij diervoederadditieven

Voedingrediënt*: bestanddeel van diervoeder

Voedermiddel*: producten van plantaardige of dierlijke oorsprong, waarvan het hoofddoel is te voldoen aan de voedingsbehoeften van dieren, in natuurlijke staat, vers of verduurzaamd, en de afgeleide producten van de industriële verwerking ervan, alsmede organische of anorganische stoffen,

---

met of zonder toevoegingsmiddelen, bestemd om te worden gebruikt voor orale voeding, hetzij als zodanig rechtstreeks, hetzij na bewerking, hetzij bij de bereiding van mengvoeders of als draagstoffen in voormengsels

Volledige diervoeders*: mengvoeders die door hun samenstelling toereikend zijn als dagrantsoen

Voormengsels**: mengsels van toevoegingsmiddelen of mengsels van een of meer toevoegingsmiddelen met als drager voedermiddelen of water, die niet bedoeld zijn voor rechtstreekse voeding aan dieren

Witte lijst: lijst met kruiden met een EMA monografie en beoordeling, die als veilig voor gebruik door mensen wordt beschouwd (rapport Kruiden in de veehouderij; toepassing als voedermiddel en additief, Groot, 2020. WFSR rapport 2020.005).

*Voedermiddelen definities afkomstig uit Verordening (EG) nr. 767/2009

** Definities afkomstig uit Verordening (EG) nr. 1831/2003

*** Regeling geneesmiddelenwet

Annex 2 Diergeneesmiddelen op basis van natuurlijke middelen

Colosan REG NL 5633

Lijnzaadolie 0,747 ml
Zwavel 0,025 g
Levertraan 0,18 ml
Anijsolie 0,01 ml
Venkelolie 0,01 ml
Karwijzaadolie 0,01 ml
Kaneelolie 0,017 ml
Kamille 0,001 g.
Suspensie voor oraal gebruik.
Indicatie: koliek, gasvorming

Restitutions fluid REG NL 5630

decoctum symphiti 20 ml
kruidentinctuur 55,2 ml
(uit fructus capsici 1,0 g (spaanse peper)
flores arnicae 1,0 g (valbloem, arnica)
rhizoma symphiti 1,0 g (smeerwortel)
semen sinapis 1,0 g (witte mosterd)
isopropanol 60%)
liquor ammonii caust 14,7 ml
camphora 0,9 g
spiritus saponis kalini 3,7 ml.
Toediening: uitwendig: oplossing onverdund op het te behandelende oppervlak smeren of oplossing in een verhouding 1 op 3 met water verdunnen, en in een omslag op de te behandelende plaats aanbrengen.

Uierbalsem REG NL 5627

Kamfer en plantaardige olie
Indicatie: uieraandoeningen

Melissengeestademspray REG NL 5557

Citroenolie 25,0 mg
Nootmuskaatolie 20,0 mg
Kruidnagelolie 8,0 mg
Citronella-olie 2,0 mg
Kaneelolie 8,0 mg
Venkelolie 5,0 mg
Korianderolie 5,0 mg
Karwijzaadolie 4,0 mg
Engelwortelolie 3,0 mg
Melisse-olie 25,0 mg.
Indicatie: stimulatie van de ademhaling bij pasgeboren dieren.

Diaproof REG NL 6875

citroenzuur 0-water
kaliumchloride
magnesiumhydroxide
natriumchloride

---

natriumwaterstofcarbonaat (e 500 (ii))

dextrose-monohydraat
ijzeroxide
ispaghula husk
natriumwaterstofcitraat
tarwezemelen
Indicatie: diarree kalf

Kamfer-Ichtyolzalf REG NL 1295

kamfer
sulfobituminose-ammonium
Indicatie: huidaandoeningen

Feed Farm Kamferichthammol zalf REG NL 10097

kamfer
sulfobituminose-ammonium
Indicatie: huidaandoeningen

Amos zwarte zalf REG NL 2304

kamfer
sulfobituminose-ammonium
Indicatie: huidaandoeningen

Kamferichthammol REG NL 4348

kamfer 100 mg/g
sulfobituminose-ammonium 100 mg/g
indicatie: dermatitis niet melkgevend rund

Cai pan REG NL 7230 (uiercreme) en REG NL 7231 (oplossing)

pepermuntolie
Indicatie: uieraandoeningen

Original NJP liniment REG NL 7448

levertraan
pepermuntolie
indicatie: applicatievloeistof bij gewrichtsaandoeningen en mastitis en spierpijn

Exil novaderm wondzalf REG NL 8926

perubalsem 100 mg/g
allantoïne 20 mg/g
levertraan
Indicatie: wondbehandeling

Annex 2A homeopathische diergeneesmiddelen

<https://www.knmvd.nl> > app > uploads > 2021/04

Lijst van homeopathische diergeneesmiddelen waarvoor een handelsvergunning is verleend.

Voor onderstaande homeopathische diergeneesmiddelen is een handelsvergunning verleend. Onderstaande homeopathische diergeneesmiddelen vielen onder het overgangsrecht Lijst van homeopathisch diergeneesmiddelen 1993 (artikel 10.4 Regeling diergeneesmiddelen). Per 6 oktober 2020 is het overgangsrecht vervallen. De hieronder genoemde handelsvergunninghouders moeten binnen 6 maanden na dagtekening (dus voor 6 april 2021) het etiket en de bijsluiterteksten in overeenstemming brengen met de toelatingsbeschikking zoals opgenomen in de [Diergeneesmiddeleninformatiebank](#).

Homeopathische diergeneesmiddelen met een handelsvergunning zijn te herkennen aan het REG NL H nummer.

Buiten de homeopathische diergeneesmiddelen die op deze lijst staan zijn er op dit moment geen vergunningen voor het in de handel brengen van homeopathische diergeneesmiddelen verleend.

Coffea Praeparata REG NL H 114741	SaluVet GmbH Stahlstraße 5 88339 Bad Waldsee Duitsland +49 752440150 info@saluvel.de Voorheen: EUROstyle B.V. (oude naam was Ecostyle B.V.) Ecommunitypark 1 8431 SM Oosterwolde Tel. +31 516 43 21 22 info@eurostyle.nl	Decoctum van Coffea arabica tosta	Oraal	Paard Rund Varken Schaap Geit Hond Kat Konijn Cavia
Pyrogenium compositum	SaluVet GmbH Stahlstraße 5 88339 Bad Waldsee	Pyrogenium D15 Lachesis D8 Argentum Metallicum D30	Subcutaan	Rund Schaap Geit
REG NL H 120298	Duitsland +49 752440150 info@saluvel.de Voorheen: EUROstyle B.V. (oude naam was Ecostyle B.V.) Ecommunitypark 1 8431 SM Oosterwolde Tel. +31 516 43 21 22 info@eurostyle.nl			Varken Paard
Immulon Oraal REG NL H 114832	SaluVet GmbH Stahlstraße 5 88339 Bad Waldsee Duitsland +49 752440150 info@saluvel.de Voorheen: EUROstyle B.V. (oude naam was Ecostyle B.V.) Ecommunitypark 1 8431 SM Oosterwolde Tel. +31 516 43 21 22 info@eurostyle.nl	Echinacea angustifolia Dil. D2 Lachesis Dil. D8 Phosphorus Dil. D6 Decoctum uit Coffea arabica tosta met gedemineraliseerd water (30%)	Oraal	Rund
Immulon Injectie REG NL H 114837	SaluVet GmbH Stahlstraße 5 88339 Bad Waldsee Duitsland +49 752440150 info@saluvel.de	Echinacea angustifolia Dil. D2 Lachesis Dil. D8 Phosphorus Dil. D6 Decoctum uit Coffea arabica tosta met water voor injectiedoeleinden (30%)	Subcutaan	Rund

Annex 3 Biologisch toegestane bestrijdingsmiddelen

CTBG nummer **en opgenomen in onderstaande lijst**

VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 VAN DE COMMISSIE van 5 september 2008

BIJLAGE II: Pesticiden

Pesticiden — Gewasbeschermingsmiddelen als bedoeld in artikel 5, lid 1

Alle in deze bijlage vermelde stoffen moeten ten minste voldoen aan de gebruiksvoorwaarden die zijn vermeld in de bijlage bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 540/2011 van de Commissie (¹). Als voor de biologische productie restrictievere voorwaarden gelden, zijn deze in de tweede kolom van elke tabel vermeld.

1. Stoffen van plantaardige of van dierlijke oorsprong

Naam	Beschrijving, samenstellingseisen, gebruiksvoorwaarden
Allium sativum (knoflookextract)	
Azadirachtine, geëxtraheerd uit <i>Azadirachta indica</i> (neemboom)	
Bijenwas	Enkel als afdekkingsmiddel voor snoeiwonden/wondbeschermer
COS-OGA	
Gehydrolyseerde eiwitten, met uitzondering van gelatine	
Laminarine	Kelp moet hetzij biologisch worden geteeld overeenkomstig artikel 6 quinquies hetzij duurzaam worden geoogst overeenkomstig artikel 6 quater

Maltodextrine	
Feromonen	Alleen in vallen en verstuiivers
Plantaardige oliën	Alle toepassingen zijn toegestaan, behalve gebruik als herbicide
Pyrethrinen	alleen van plantaardige oorsprong
Kwassie, geëxtraheerd uit <i>Quassia amara</i>	Enkel als insecticide, afweermiddel
Op geur gebaseerde afweermiddelen van dierlijke of van plantaardige oorsprong/schapenvet	Alleen op niet-eetbare delen van het gewas en indien het gewasmateriaal niet wordt ingeslikt door schapen of geiten
<i>Salix</i> spp. cortex (ook wilgenschors-extract genoemd)	
Terpenen (eugenol, geraniol en thymol)	

(1) Uitvoeringsverordening (EU) nr. 540/2011 van de Commissie van 25 mei 2011 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad wat de lijst van goedgekeurde werkzame stoffen betreft (PB L 153 van 11.6.2011, blz. 1).

2. Basisstoffen

Basisstoffen op basis van levensmiddelen (met inbegrip van lecithinen, sacharose, fructose, azijn, wei, chitosanhydrochloride ⁽¹⁾ en <i>Equisetum arvense</i> enz.)	Enkel basisstoffen als gedefinieerd in artikel 23 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 ⁽²⁾ die levensmiddelen zijn volgens de definitie in artikel 2 van Verordening (EG) nr. 178/2002 en die van plantaardige of dierlijke oorsprong zijn Niet voor gebruik als herbicide
--	--

(1) Afkomstig uit de duurzame visserij of de biologische aquacultuur.

(2) Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen (PB L 309 van 24.11.2009, blz. 1).

3. Micro-organismen of door micro-organismen geproduceerde of van micro-organismen afgeleide stoffen

Naam	Beschrijving, samenstellingseisen, gebruiksvoorwaarden
Micro-organismen	Niet afkomstig van ggo's
Spinosad	
Cerevisaan	

2. Basisstoffen

Basisstoffen op basis van levensmiddelen (met inbegrip van lecithinen, sacharose, fructose, azijn, wei, chitosanhydrochloride ⁽¹⁾ en Equisetum arvense enz.)	Enkel basisstoffen als gedefinieerd in artikel 23 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 ⁽²⁾ die levensmiddelen zijn volgens de definitie in artikel 2 van Verordening (EG) nr. 178/2002 en die van plantaardige of dierlijke oorsprong zijn Niet voor gebruik als herbicide
---	--

⁽¹⁾ Afkomstig uit de duurzame visserij of de biologische aquacultuur.

⁽²⁾ Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen (PB L 309 van 24.11.2009, blz. 1).

3. Micro-organismen of door micro-organismen geproduceerde of van micro-organismen afgeleide stoffen

Naam	Beschrijving, samenstellingseisen, gebruiksvoorwaarden
Micro-organismen	Niet afkomstig van ggo's
Spinosad	
Cerevisaan	

Naam	Beschrijving, samenstellingseisen, gebruiksvoorwaarden of -restricties
Paraffineolie	
Kalium- en natriumwaterstofcarbonaat (ook kaliumbicarbonaat/natriumbicarbonaat genoemd)	
Pyretrumderivaten (alleen deltametrine of lambdacyhalotrine)	Alleen in vallen met specifieke lokmiddelen; uitsluitend ter bestrijding van <i>Bactrocera oleae</i> en <i>Ceratitis capitata</i> Wied.
Kwartzand	
Natriumchloride	Alle toepassingen zijn toegestaan, behalve gebruik als herbicide
Zwavel	

Annex 4 Biologisch toegestane reinigings- en ontsmettingsmiddelen

VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 VAN DE COMMISSIE van 5 september 2008 BIJLAGE VII.

Reinigings- en ontsmettingsproducten

1. Producten voor de reiniging en ontsmetting van gebouwen en installaties voor dierlijke productie, als bedoeld in artikel 23, lid 4:

- Kalium- en natriumzeep
- Water en stoom
- Kalkmelk
- Kalk
- Ongebluste kalk
- Natriumhypochloriet (bijvoorbeeld bleekwater)
- Bijtende soda
- Bijtende potas
- Waterstofperoxide
- Natuurlijke plantenextracten
- Citroenzuur, perazijnzuur, mierenzuur, melkzuur, oxaalzuur en azijnzuur
- Alcohol
- Salpeterzuur (uitrusting van melkstallen)
- Fosforzuur (uitrusting van melkstallen)
- Formaldehyde
- Reinigings- en ontsmettingsmiddelen voor spenen en melkinstallaties
- Natriumcarbonaat

Annex 5 Biologische toegestane mineralen

VERORDENING (EG) Nr. 889/2008 VAN DE COMMISSIE van 5 september 2008, BIJLAGE V

Voedermiddelen als bedoeld in artikel 22, onder d), artikel 24, lid 2, en artikel 25 quaterdecies, lid 1 ▼M13

VOEDERMIDDELEN VAN MINERALE OORSPRONG:

- A Kalkhoudende zeeschelpen
- A Maerl [kalkwieren]
- A Lithothamnion [kalkwieren]
- A Calciumgluconaat
- A Calciumcarbonaat
- A Gedefluoreerd monocalciumfosfaat
- A Gedefluoreerd bicalciumfosfaat
- A Magnesiumoxide (watervrije magnesia)
- A Magnesiumsulfaat
- A Magnesiumchloride
- A Magnesiumcarbonaat
- A Calciummagnesiumfosfaat
- A Magnesiumfosfaat
- A Mononatriumfosfaat
- A Calciumnatriumfosfaat
- A Natriumchloride
- A Natriumbicarbonaat
- A Natriumcarbonaat
- A Natriumsulfaat
- A Kaliumchloride

Wageningen Food Safety Research
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wur.nl/food-safety-research

WFSR-uitgave 2021.701

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.800 medewerkers (6.000 fte) en 12.900 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Food Safety Research
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wur.nl/food-safety-research

WFSR-uitgave 2021.701

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.800 medewerkers (6.000 fte) en 12.900 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

